

מדינת ישראל
משרד החינוך

בית ספר תומך למידה רגשית-חברתית

SEL

ערכה למיפוי בית ספרי
בתחום הרגשי-חברתי

פותח ע"י השירות הפסיכולוגי ייעוצי ואגף מו"פ, משרד החינוך

למידה רגשית-חברתית (SEL – Social Emotional Learning) היא תהליך חינוכי התפתחותי לקידום עמדות, ידע ומיומנויות רגשיות וחברתיות.

למידה רגשית-חברתית מאפשרת לתלמידים ולמורים לפתח **חוסן ותחושת משמעות ושייכות**, ומתוך כך לשגשג ולהצליח. היא מסייעת לפרט להבין את רגשותיו ולנהל אותם, להציב מטרות ולהשיגן, לקבל החלטות אחראיות ואכפתיות, לטפח רגישות לאחר וליצור קשרים חברתיים חיוביים.

למידה רגשית-חברתית מתרחשת כל העת מתוך התנסויות אישיות ובין-אישיות, אך כדי להפיק ממנה ידע ומיומנויות יש לקיים **שיחות, שיעורים ואימונים** בנושאים, באופן יזום ובאופן מזדמן.

כאשר התלמידות והתלמידים רוכשים **מיומנויות אישיות ובין-אישיות** הם לומדים לזהות את ההשפעות הרגשיות והחברתיות של ההתנסויות, ומתוך כך מעמיקה הבנתם את העולם ואת עצמם.

הלמידה הרגשית-חברתית מקדמת **הוגנות** ודורשת **מעורבות פעילה** של התלמידים והתלמידות ביישומה. היא מופקדת בידי הצוות כולו ומתאפשרת במיטבה כשהיא מיושמת במכלול מרחבי הארגון החינוכי, בבית ובקהילה, בתנאים של תמיכה, יחסים בוני אמון, חום אנושי וקשר אישי.

רגע, מה זה בעצם למידה רגשית-חברתית?

SEL

Social Emotional Learning

מנהל/ת יקר/ה

ערכה זו נועדה לסייע לך ולצוות החינוכי למפות את הלמידה הרגשית-חברתית בבית הספר שלך באמצעות **10 מרחבי יישום ב-4 מוקדים**:
צוות בית הספר, התלמיד.ה והכיתה, בית הספר כארגון, ומוקד הקהילה.
נמצא מחקרית, כי בתי ספר שהצליחו לפתח בבוגריהם יכולות רגשיות-חברתיות, פעלו בכמה שיותר מרחבי יישום.

ניתן לפעול במספר מרחבי יישום במקביל, או להתחיל במרחב מסוים, כל עוד נעשית עבודה שיטתית ומדורגת. רצוי לתכנן את ההתקדמות בטווח הקצר והארוך, כדי להוביל **תרבות ארגונית** המושתתת על למידה רגשית-חברתית כתפיסה כוללת.

איך מתחילים? סביר להניח שבבית ספרכם מתקיימות פעולות רבות בתחום הרגשי-חברתי. לכן הצעד הראשון המומלץ הוא למפות את הקיים לפי מרחבי היישום באמצעות שאלון קצר, שבעקבותיו תקבלו **תמונת-מצב בית ספרית עדכנית.**

למידה

רגשית-חברתית

תמונת מצב

בית ספרית

מה בערכה?

+40

כלים תומכים

מבחר כלים
התומכים בפיתוח
תוכנית מערכתית
בית ספרית
של למידה רגשית-חברתית

20

שאלות להעמקה

שאלות המזמנות התבוננות
על כל מרחב יישום
דרך שתי נקודות מבט:
זום אין: זווית מקצועית אישית
זום אאוט: זווית מערכתית

1

כלי דיגיטלי

קבלת תמונת מצב רגשית-
חברתית בית ספרית באמצעות
דירוג עצמי של 38 היגדים
בעשרה מרחבי היישום. זמן מילוי
מוערך: כ-10 דקות

10

מרחבי יישום

הסבר קצר
על כל מרחב
ודוגמאות ליישום
של המרחבים
בארבעת המוקדים

מפת מרחבי היישום

10

מרחבי יישום

למוסד החינוכי המיישם למידה רגשית-חברתית
כתפיסה מערכתית
(מבוסס על תפיסת CASEL בתרגום ובעיבוד מכון אבני ראשה)

***לחיצה על כל משושה תקפיץ אתכם למרחב היישום**

מיקוד
בלמידה
רגשית-חברתית
של המנהל/ת
והצוות החינוכי

שיתוף
ומתן ביטוי לקולם
של תלמידים
ותלמידות

מעני למידה
רגשית-חברתית
מותאמי צרכים

שילוב למידה
רגשית-חברתית
בהוראה בתחומי
הדעת

שיעור ייעודי
להקניה ותרגול
של מיומנויות
רגשיות וחברתיות

למידה
ארגונית לשיפור
מתמיד

משמעת
מידתית
והוגנת

אקלים כיתתי
ובית ספרי
תומך

שותפות
עם הקהילה

שותפות
עם הורים

1 כלי מיפוי דיגיטלי

כלי המיפוי הדיגיטלי מאפשר קבלת תמונת מצב רגשית-חברתית בית ספרית, באמצעות דירוג עצמי של היגדים בעשרה מרחבי יישום.

כלי זה מאפשר מיפוי של אזורי החוזק והאזורים הזקוקים לחיזוק, ביחס לעשרת מרחבי היישום למוסד החינוכי המיישם למידה רגשית-חברתית כתפיסה מערכתית (ע"פ תפיסת CASEL).

לכלי המיפוי

קישור למסך מנהל/ת

להפקת לינק לשליחה לצוות

צפייה בשאלון לדוגמה
(ללא אפשרות מענה)

למידה רגשית-חברתית של המנהל/ת והצוות החינוכי

צוות חינוכי

מה זה אומר?

בבית הספר מתקיימים מבנים סדורים בהם הצוות החינוכי לומד יכולות רגשיות, חברתיות ותרבותיות, מקיים למידה שיתופית ומטפח מערכות יחסים עם קהילת בית הספר.

איך זה נראה?

- מתקיימות ישיבות לקידום למידה רגשית-חברתית של הצוות בסדירות של אחת לחודש לפחות.
- ישנן שגרות עבודה שתומכות בלמידת עמיתים ובהיוועצויות מקצועיות.
- הצוות החינוכי מדגים יכולות רגשיות-חברתיות באינטראקציות עם תלמידים, באופן מודע ויזום.
- הצוות החינוכי שותף לתהליכי קבלת החלטות בבית הספר.
- ישנן סדירויות לתמיכה וליווי של הצוות החינוכי.

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

חזרה למפת
מרחבי היישום

התלמיד/ה והכיתה

בית הספר כארגון

הקהילה

למידה רגשית-חברתית של המנהל/ת והצוות החינוכי

צוות חינוכי

שאלות

מהם האתגרים הרגשיים והחברתיים שאני כמנהל/ת מתמודד/ת עמם?

ZOOM IN

אילו מענים רגשיים וחברתיים יסייעו לצוות החינוכי להתמודד עם האתגרים המקצועיים שלהם?

ZOOM OUT

כלים

כלי לרפלקציה עצמית
שאלון התבוננות על יכולות רגשיות-חברתיות של מבוגרים

מודלינג של למידה רגשית-חברתית
פעילות סדנאית לחדר המורים

הערכה עצמית של מורה בנוגע לפיתוח SEL בכיתה

פרוטוקול היועצות עמיתים
הנחיות לתהליך היועצות בישיבות צוות לתמיכה בהטמעת SEL

התלמיד/ה והכיתה

בית הספר כארגון

הקהילה

שיעור ייעודי להקניה ולתרגול של מיומנויות רגשיות וחברתיות

מה זה אומר?

בבית הספר מתקיימים שיעורים סדורים בהם יש לתלמידים הזדמנות לטפח מיומנויות רגשיות-חברתיות, לתרגל אותן ולקיים עליהן רפלקציה בדרכים מותאמות מבחינה התפתחותית ורגישות מבחינה תרבותית.

איך זה נראה?

- שיעור ליבה של למידה רגשית-חברתית מתקיים באופן קבוע ורציף בכל הכיתות.
- הלמידה הרגשית-חברתית מותאמת התפתחותית ותרבותית.
- המורה ממשיג/ה באופן ישיר ומפורש את המיומנויות הנלמדות.
- בשיעורים משולבות דרכי הוראה פעילות וחוויתיות אשר באמצעותן לומדים ומתרגלים יכולות רגשיות וחברתיות.

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

חזרה למפת
מרחבי היישום

התלמיד/ה והכיתה

צוות חינוכי

בית הספר כארגון

הקהילה

שיעור ייעודי להקניה ולתרגול של מיומנויות רגשיות וחברתיות

שאלות

איזה ידע יש לי לגבי התכנים והסדירות של השיעורים בהם מתרגלים באופן ישיר מיומנויות רגשיות-חברתיות בבית הספר?

ZOOM IN

באילו מרחבי פעילות בבית הספר ניתן לצפות במיומנויות שנרכשו בתוכניות אלה?

ZOOM OUT

כלים

מחונן לבניית שיעור
כישורי חיים

מערכים
לחט"ב וחט"ע:
מנהל חברה ונוער

הלמידה שלי:
שכבת ז'
שיעור 1
שיעור 2
שיעור 3
שיעור 4

ריאלטי בכיתה
עברית // ערבית

פשוט לדבר
עברית // ערבית

לומדים
לשים לב לכעס

לומדים
לשלוט בכעס

שילוב למידה רגשית-חברתית בהוראה בתחומי הדעת

מה זה אומר?

למידה רגשית-חברתית משולבת במטרות השיעור ובשיטות ההוראה בתחומי הדעת השונים הנלמדים בבית הספר. יכולות רגשיות-חברתיות באות לידי ביטוי הן בתוכן השיעור והן בתהליך הלמידה.

איך זה נראה?

- מורות ומורים בתחומי הדעת השונים מקדמים יכולות רגשיות-חברתיות רלוונטיות לתחומם.
- עקרונות של למידה רגשית-חברתית משולבים בתהליכי ההוראה: למידה רפלקטיבית, משוב מקדם למידה, למידה מטעויות וכדומה.
- בהוראת תחומי הדעת, דרכי ההוראה מזמנות למידה פעילה ושיתופית.

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

חזרה למפת
מרחבי היישום

התלמיד/ה והכיתה

צוות חינוכי

בית הספר כארגון

הקהילה

שילוב למידה רגשית-חברתית בהוראה בתחומי הדעת

שאלות

באילו תחומי דעת בבית הספר שלי משולבת כבר באופן מסוים למידה רגשית-חברתית?

ZOOM IN

בעזרת אילו מבנים ותהליכים ניתן להרחיב את הלמידה הרגשית-חברתית בכל תחומי הדעת?

ZOOM OUT

כלים

וידאו-פודקאסט:
הוראת SEL
בתחומי הדעת

שילוב למידה רגשית-חברתית בשיעורים:
מתוך
אתר פרקטיקות
להוראה איכותית

תכנון שיעורים
לדוגמה המשלבים
מטרות SEL ומטרות
תחום הדעת

שילוב מיומנויות
וערכים בתחומי
הדעת: מחוונים
לתכנון ולהוראת
השיעור

מעני למידה רגשית-חברתית מותאמי צרכים

מה זה אומר?

בית הספר מציע תמיכות לימודיות, רגשיות-חברתיות והתנהגותיות, על מנת לתת מענה לצרכים הדיפרנציאליים של התלמידים והתלמידות.

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

חזרה למפת
מרחבי היישום

איך זה נראה?

- בעלי תפקידים בבית הספר פועלים במשותף לקידום מטרות רגשיות-חברתיות של תלמידים עם צרכים מיוחדים.
- דרכי ההוראה בשיעורים מותאמות ליכולות הרגשיות והחברתיות השונות של התלמידים.
- תלמידים עם קשיים רגשיים-חברתיים מקבלים מענים ייחודיים.

התלמיד/ה והכיתה

צוות חינוכי

בית הספר כארגון

הקהילה

מעני למידה רגשית-חברתית מותאמי צרכים

שאלות

עד כמה לתפיסתי יש מתח בין מענים לצרכים מערכתיים, לבין מענים לצרכים ייחודיים? כיצד זה בא לידי ביטוי?

ZOOM IN

האם מערכת בית הספר ותוכנית הלימודים הבית-ספרית מתאפיינות באיזון בין צרכים מערכתיים לבין צרכים דיפרנציאליים?

ZOOM OUT

כלים

תמונות וסמלים:
תגובות לבעיות
התנהגות בשיעור

מורה מלווה תלמיד,
צוות מלווה מורה:
התמודדות חינוכית
טיפולית עם בעיות
התנהגות

פרקטיקת הכלה
והשתלבות: הקניית
מיומנויות חברתיות

כל יום מחדש
מפתחות
חמש על חמש

שיתוף ומתן ביטוי לקולם של תלמידים ותלמידות

מה זה אומר?

הצוות מעודד מגוון נקודות מבט רחב של תלמידים ותלמידות: הם מעורבים ביוזמות, בתהליכי קבלת החלטות, ובפתרון בעיות במרחבים השונים של בית הספר.

איך זה נראה?

- תלמידים שותפים בצוותים פעילים המשפיעים על אורחות החיים בבית הספר.
- מנהיגות תלמידים (מועצת תלמידים, מגשרים, מש"צים וכו') מובילה יוזמות חברתיות ומעורבות חברתית.
- נאסף מידע באופן שיטתי ורציף בנוגע לעמדות התלמידים.
- בבית הספר יש מגוון אפשרויות להביא לידי ביטוי את היכולות הייחודיות של התלמידות והתלמידים.

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

חזרה למפת
מרחבי היישום

התלמיד/ה והכיתה

צוות חינוכי

בית הספר כארגון

הקהילה

שיתוף ומתן ביטוי לקולם של תלמידים ותלמידות

שאלות

באילו הזדמנויות אני שומע/ת את קול התלמידים והתלמידות? איזו למידה משמעותית מתחוללת כשאני מקשיבה?

ZOOM IN

מהן הסדירויות שמזמינות ילדות וילדים להיות מעורבים באורחות החיים של בית הספר?

ZOOM OUT

כלים

קבוצות מיקוד
על אכפתיות
בבית הספר

עמיתים
ומשפיעים:
תלמידים
מנהיגי דעה

בניית חדרי שלוה:
שיתוף תלמידים
בתהליך

אסטרטגיות להעצמת
קולם
של התלמידים

אקלים כיתתי ובית ספרי תומך

מה זה אומר?

סביבות הלמידה הכיתתית והבית ספרית הן סביבות שנותנות מענה רגשי-חברתי המותאם לצרכים התפתחותיים, רגיש מבחינה תרבותית וממוקד במערכות יחסים.

חזרה למפת
מרחבי היישום

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

איך זה נראה?

-
-
-
-
-

הנהלת בית הספר נעזרת בשאלוני אקלים לצוות החינוכי ולתלמידים, לצורך בניית תוכניות התערבות.

מתקיימות פעולות לחיזוק תחושת השייכות של כל באי בית הספר.

המורות והמורים מצליחים להתמודד עם קשיים רגשיים וחברתיים של תלמידים.

בית הספר מקדם פעולות לחיזוק יחסי קרבה ואכפתיות בין באי בית הספר.

בית הספר פועל לחיזוק תחושת המוגנות של הצוות החינוכי והתלמידים.

בית הספר כארגון

אקלים כיתתיובית ספרי תומך

שאלות

מהי תפיסת התפקיד שלי כמנהל/ת
לגבי האקלים הבית ספרי?

ZOOM IN

באיזה אופן האקלים בבית ספרי
מחזק תחושות מוגנות ושייכות
של הצוות החינוכי ושל התלמידים?

ZOOM OUT

כלים

התוכנית המערכתית
לקידום אקלים
ולצמצום אלימות

מסמך הסטנדרטים
לאקלים בית ספרי

מתאקלמים:

משחקים לפיתוח
אקלים כיתתי מיטבי
לתלמידי היסודי
עברית // ערבית

נורמות חברתיות

סביבה כיתתית
תומכת

בניית הסכם
כיתתי משותף

פשוט לשחק:

לקט משחקים לגנים
בדגש רגשי-חברתי
עברית / ערבית

משחק אחד ליום:
ליסודי
עברית // ערבית

משמעת מידתית והוגנת

מה זה אומר?

מדיניות המשמעת ופרקטיקות המשמעת בבית הספר מאופיינות בהיותן בונות, מותאמות מבחינה התפתחותית ומיושמות באופן הוגן.

איך זה נראה?

- מדיניות המשמעת של בית הספר היא הוגנת ואינה שרירותית.
- נהלי בית הספר מותאמים מבחינה התפתחותית.
- הטיפול באירועי משמעת כולל פעולות לפיתוח יכולות רגשיות-חברתיות.
- בבית הספר יש סדירות להיוועצות וללמידה מאירועי משמעת.

חזרה למפת
מרחבי היישום

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

בית הספר כארגון

צוות חינוכי

התלמיד/ה והכיתה

הקהילה

משמעת מידתית והוגנת

כלים

הקשר בין
פרקטיקות משמעת
מאחות ו-SEL

חוזר מנכ"ל
אקלים חינוכי מיטבי
והתמודדות עם
אירועי אלימות וסיכון

דוגמאות לתגובות
משמעת מאחות
בכיתה

שאלות

האם טיפול באירועי משמעת
נתפס בעיניי גם כמצב שמזמן
למידה רגשית-חברתית?

ZOOM IN

עד כמה פרקטיקות המשמעת הבית
ספריות מחזקות את תחושת הביטחון
הרגשי והפיזי של הצוות החינוכי ושל
התלמידים?

ZOOM OUT

בית הספר כארגון

צוות חינוכי

התלמיד/ה והכיתה

הקהילה

למידה ארגונית לשיפור מתמיד

מה זה אומר?

בית הספר אוסף נתונים כדי לפעול לשיפור מתמשך של כל המערכות הנוגעות למדיניות וליישום של הלמידה הרגשית-חברתית.

מעבר לכלי המיפוי הדיגיטלי

חזרה למפת מרחבי היישום

איך זה נראה?

- לבית הספר מנגנונים לליווי ולהערכה של תהליכים רגשיים-חברתיים המתקיימים בו.
- לבית הספר סדירויות של למידה מהצלחות ומאי-הצלחות המלוות תהליכי שינוי.
- הנהלת בית הספר אוספת מידע בדרכים שונות מהצוות החינוכי, מהתלמידים ומההורים (שאלונים, ראיונות, קבוצות מיקוד וכד'), לצורך בניית תוכניות התערבות.

למידה ארגונית לשיפור מתמיד

שאלות

מהן אמונות היסוד שלי ביחס להערכה
כחלק מלמידה? מהן הדרכים שלי להעריך
תהליכי למידה המתקיימים בבית הספר?

ZOOM IN

אילו תנאים נדרשים על מנת לקיים
תהליכי הערכה מבוססי נתונים?

ZOOM OUT

כלים

סקירת יוזמות
קיימות: כלי ללמידה
על הטמעת למידה
רגשית-חברתית בבית
הספר בעבר ובהווה

התערבויות
לטיפול מיומנויות
רגשיות-חברתיות
והטמעתן במערכת:
דגשים מסקירה

מתווה להתבוננות
על "הליכת SEL
לימודית" בכלל
כיתות בית הספר

סדנה לצוות הנהלה
או לחדר המורים:
פרוטוקול התבוננות
על נתוני למידה
רגשית-חברתית
פרוטוקול // מדריך
למנחה

מה זה אומר?

בבית הספר מתקיימות שגרות משמעותיות, לחיזוק מערכות היחסים ולשיתופי פעולה עם המשפחות, כדי לתמוך בהתפתחות הלימודית, הרגשית והחברתית של התלמידים והתלמידות.

איך זה נראה?

-
-
-
-

בבית הספר קיימים מנגנונים וסדירויות לקיום השותפות החינוכית עם ההורים.

בית הספר מיידע ומעדכן את ההורים באופן שוטף.

ההורים שותפים בצוותים בית ספריים ולוקחים חלק במגוון יוזמות.

הצוות החינוכי מנהל שיח מיטבי עם ההורים לרווחת התלמידים.

חזרה למפת
מרחבי היישום

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

שותפות עם הורים

צוות חינוכי

התלמיד/ה והכיתה

בית הספר כארגון

הקהילה

שאלות

כשאני חושב/ת על הקשר שלי עם הורי התלמידים, אילו תחושות מתעוררות בי?

ZOOM IN

כשאני חושב/ת על הקשר של הצוות החינוכי עם ההורים עד כמה הוא מקדם את התלמידים?

ZOOM OUT

כלים

מודל לדיאלוג מורים-הורים: לל"ב - לתכנן, לדבר, ברצף

בירור תפיסת השותפות (מצגת)

דף מלווה

אסטרטגיות לביסוס שותפות בית ספר ומשפחה

מרחב שיח"ה לשיחות הורים (מצגת)

דף מלווה

שותפות עם הקהילה

מה זה אומר?

צוות בית הספר ושותפים בקהילה פועלים יחד סביב יוזמות משותפות הקשורות בלמידה רגשית-חברתית. שותפות זו נרקמת על בסיס שפה משותפת, אסטרטגיות משותפות ותקשורת דו-כיוונית.

איך זה נראה?

- בית הספר מקיים מיזמים עם גופים בקהילה.
- בית הספר מקדם מעורבות תלמידים בחיי הקהילה באופן משמעותי.
- מתקיימים שיתופי פעולה בין בתי ספר שונים.

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

חזרה למפת
מרחבי היישום

הקהילה

צוות חינוכי

התלמיד/ה והכיתה

בית הספר כארגון

שותפות עם הקהילה

שאלות

מה הפוטנציאל הרגשי-חברתי שאני רואה בקשר בין בית הספר לקהילה הסובבת אותו?

ZOOM IN

באיזו מידה הצוות החינוכי מכיר במשמעות מערכות היחסים עם הקהילה?

ZOOM OUT

כלים

חיבור לארגונים
בקהילה לשם תמיכה
בהטמעת SEL

טיפוח המודעות
הקהילתית של
התלמידים

הטמעת SEL עם
שותפים בקהילה

SEI המלצה לתהליך פיתוח תוכנית מערכתית בית ספרית

שלבים לניהול התהליך

1. מיפוי מערכתית של **מרחבי היישום** באמצעות כלי המיפוי הדיגיטלי המצורף לערכה זו. **לאור המסקנות:**
2. מיפוי מערכתית של **התוכניות והמשאבים הקיימים**. **לאור המיפוי:**
3. איתור **צרכים שאינם מקבלים מענה**. **לאור איתור הצרכים:**
4. בניית **תוכנית התערבות מערכתית**. **לאור התוכנית:**
5. מעקב אחר ביצוע התוכנית, **למידה ושיפור** מתמשך בהתאם להתפתחויות.

קישורים לחומרי רקע והעשרה

- המדריך המלא להטמעת למידה רגשית-חברתית בבית הספר, אבני ראשה
- למידה חברתית-רגשית (SEL) - מאגר ידע למנהיגות בית ספרית, אתר אבני ראשה
- המדיניות הפדגוגית הלאומית, דמות הבוגרת והבוגר: מיומנויות
- אתר CASEL
- אתר SEL.IL לקידום למידה רגשית-חברתית בישראל

מעבר לכלי
המיפוי הדיגיטלי

צוות אגף שפ"י
וצוות אגף מו"פ ניסויים ויזמות, משה"ח
לשאלות ניתן לפנות למייל:
selmap.education@gmail.com

חזרה למפת
מרחבי היישום